"పంతులింకా రాలేదా ?" అంటూ సాహెబ్ వచ్చి నాయుడుకి ప్రక్క కొంచెం దూరంగా కూర్చున్నాడు. నాయుడు పూరికే తల వూపాడు.

"ఇవ్వాళ నేనే ఆలస్యంగా వచ్చాననుకుంటున్నాను. అందరి కన్నా ముందు వచ్చే పంతులు ఇంకా రాకపోవడం. ఏదో విశేషం వుందన్నమాటే" అని సాహెబ్ గడ్డం నిమురుకుంటూ అన్నాడు.

"మీరూ రాక. పంతులూ రాక ఒక్కణ్ణే ఎందుకు వచ్చానా. ఇక పోదాం అని ఏమీ తోచక కూచున్నాను" అని. తెల్లబడి పోయిన మీసాలను కొనవేలితో సవరిస్తూ నాయుడు అన్నాడు.

"ఏదో పెద్దపనిమీద వుండిపోయి వుంటాడు.కాని అసలు రాకుండా వుండడు" అంటూ సాహెబ్ మామూలుగా పంతులు వచ్చే వైపు చూశాడు.నాయుడి దృష్టి కూడ అటువైపే మళ్ళింది.

సాయంత్రం ఐదున్నర గంటలు అవుతుంది. సముద్రం వైపునుంచి చల్లటి గాలి వీస్తోంది. బీచిలో. ఇసకలో ఎంతోమంది కూర్చున్నారు. ఇంకా ఎంతో మంది వస్తున్నారు. తారురోడ్డు పక్కనే వున్న పేవ్‌మెంటుమీద. వరసగా అంతులేని ప్రవాహం లాగా జనం నడుస్తున్నారు. రెండు వైపులా జనం నడుస్తున్నారు కాబట్టి సరిపోయింది కాని లేకపోతే. చెన్నపట్టణంలో వున్న జనమంతా ఒక మూలనుంచి ఇంకొక మూలకి చేరుకుంటున్నారా అని సందేహం కలిగేదే.

యూనివర్సిటీ ఎగ్జామినేషన్ హాలుకు ఎదురుగా సిమెంటు బల్లమీద నాయుడూ. సాహెబూ కూచున్నారు. వారిద్దరికీ మధ్య ఒక మనిషికి చోటు వుంది. అది పంతులు కూచునే చోటు.

రోజూవాళ్ళు ముగ్గురూ అక్కడే కూచుంటారు. ఈనాటి మాట కాదు. ఆరు సంవత్సరాలనుంచి. ప్రతిరోజూ వాళ్ళు ముగ్గురూ. అదే వరసలో నాయుడూ. పంతులూ. సాహెబూ అక్కడ కూచుంటున్నారు. మొదట్లో అక్కడ సిమెంటుబల్ల లేదు.నాగమల్లి చెట్టు వుండేది.ఆ చెట్టుక్రింద కూచునేవారు. కార్పొరేషనువారు సిమెంటు బల్ల కట్టించాక. మొదటి రోజునే. ఈ ముగ్గురూ దానిమీద కూచున్నారు. అప్పటికీ ఇప్పటికీ అలా కూచుంటూనే వున్నారు.

* * *

నాయుడి స్వస్థలం వెంకటగిరి. ఎక్సైజ్ డిపార్టుమెంటులో ఇన్‌స్పెక్టర్‌గా రిటైరయాడు. రిటైరవడానికి నాలుగేళ్ళ పూర్వమే. అతడు చెన్నపట్టణానికి బదిలీ అయి వచ్చాడు. అతడికి ఒక్కడే కొడుకు. అతడికి ఏదో కంపెనీలో ఉద్యోగం దొరికింది. అంచేత నాయుడు చెన్నపట్టణంలోనే వుండిపోవడానికి నిశ్చయించుకున్నాడు. ఉద్యోగపు రోజుల్లో సంపాదించుకున్న డబ్బుతో నయితేనేం. రిటైరయినప్పుడు వచ్చిన ప్రావిండెంట్ ఫండ్ తో నైతేనేం రాయపేటలో ఒక చక్కని ఇల్లు కొనుక్కున్నాడు.ఉద్యోగపు రోజుల్లో దేవుడనీ. దయ్యమనీ అట్టే తాపత్రయపడలేదుకాని రిటైరయిన తరువాత మాత్రం కొంచెంకొంచెంగా దైవభక్తి కలిగింది. సన్‌లైట్ సోప్ కంపెనీవారు అచ్చువేసిన లక్ష్మి సరస్వతుల బొమ్మలకూ. శ్రీకృష్ణుడి బొమ్మకూ అద్దాలు కట్టించి. ప్రొద్దుటపూట శుచిగా ఆ బొమ్మల ముందు నిలబడి అరగంటసేపు ప్రార్థన చెయ్యడం ఒక విధిగా పెట్టుకున్నాడు. సాయంత్రం పూట చల్లగాలికి బీచికి రావడం అలవాటు చేసుకున్నాడు. కొత్తలో ఒక చివరి నుంచి మరొక చివరికి బీచి పొడుగునా పచారు చేసేవాడు. కాని. ఏళ్ళు జరిగిన కొద్దీ ఓపిక తగ్గి అక్కడక్కడ చతికిలపడేవాడు. ఓ రోజు. పంతులు కూచునే నాగమల్లి చెట్టుదగ్గర చతికిలపడ్డాడు. ఆ యిద్దరికీ మాటలు కలిశాయి.

* * *

పంతులు గోదావరి జిల్లావాడు. చాలా కాలం కలెక్టరాఫీసులో పని చేశాడు. అదృష్టం తిరిగి. పదేళ్ళవ్యవధిలో గబగబా ప్రమోషను పొంది తాసిల్దారయ్యాడు. తాసిల్దారయ్యేటప్పటికి. ఉద్యోగ పరిమితి ముగిసి. అంతకన్న ఎక్కువ ప్రమోషను పొందటానికి వ్యవధి లేకపోయింది. రిటైరయాడు. కొంతకాలం స్వగ్రామమైన రామచంద్రపురంలో వున్నాడు. కాని. తన ఒక్కగానొక్క కూతురూ చెన్నపట్టణంలో వుండటంచేత. తాను కూడా అక్కడికి చేరాడు. అల్లుడు ప్లీడరు. తాను సంపాదించిన ఆస్తి అంతా తన కూతురికి అప్పజెప్పవలసిందే. తన పించను డబ్బులు తానూ. తనభార్యా తినగా.ఇంక నలుగురికి పెట్టడానికి కూడా పనికివస్తాయి. అంచేత తను. అల్లుడి ఇంట్లో ఎన్నాళ్లు వున్నా అభ్యంతరం లేదు. కంటకపడేవాళ్ళు ఎవరూలేరు.కొత్తలో తను అల్లుడికి అతిథిగానే వున్నా. కొంతకాలం గడిచేటప్పటికి. ఇంటి సర్దుబాటు అంతా పంతులుమీదనే పడింది. అల్లుడి సంపాదన అంత పెద్దది కాకపోవడం వల్లా. తన కూతురి కడుపుపండి నాలుగు కాయలు కాయడంవల్లా. ఎలాగయితేనేం. అల్లుడే తన ఇంట ఇల్లరికం వున్నట్టుగా స్థితిగతులు చక్కపడ్డాయి. చెన్నపట్టణం వచ్చినప్పటి నుంచీ పంతులు బీచికి రోజూ వెడుతూనే వున్నాడు. మొట్టమొదటి రోజునే ఆ నాగమల్లి చెట్టు అతణ్ణి ఆకర్షించింది. దానిక్రింద కూర్చున్నాడు. అప్పటినుంచీ అక్కడే కూచుంటున్నాడు. కార్పొరేషనువారు సిమెంటు బల్లలను కట్టించడానికి ఆ చెట్టును కొట్టివేయించినప్పుడు పంతులుకు చాలా

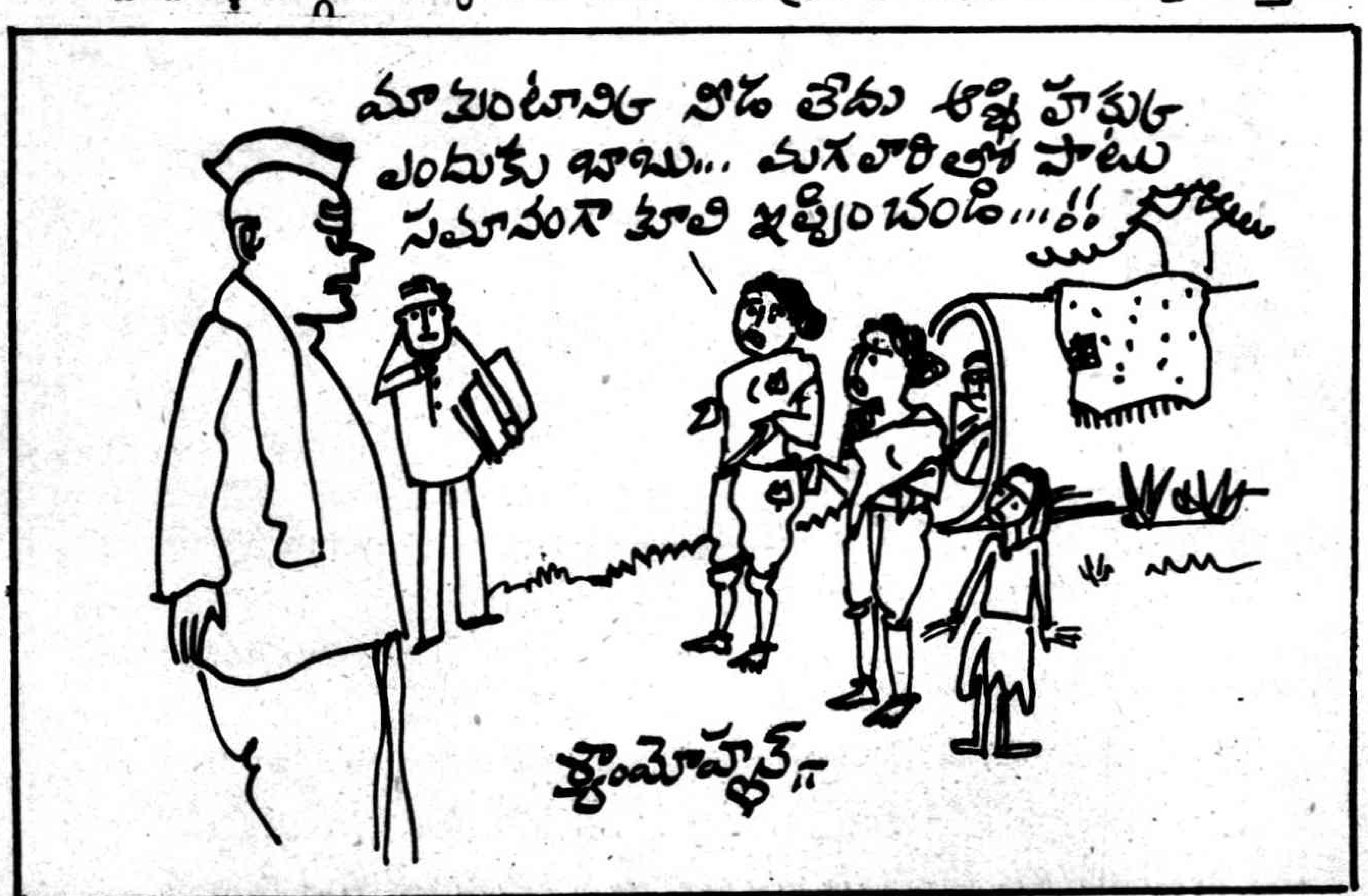

ఎవరికి వారేనా?

కప్పగంతుల సత్యనారాయణ

కష్టం కలిగింది.

* * *

సాహెబ్ చెన్నపట్టణంలోనే పుట్టాడు. అక్కడే పెరిగాడు. పోలీసు డిపార్టుమెంటులో చేరాడు. పట్టుదలతో పని చెయ్యడంవల్లా, ఆ రోజుల్లో ఇంగ్లీషు చదువుకున్నవాళ్ళు పోలీసు డిపార్టుమెంటులో తక్కువగా వున్నందువల్లా త్వరగా సర్కిల్ అయాడు. తరువాత డిప్యూటీ సూపరింటెండెంటు అయాడు. చాలా రోజులు తెలుగు జిల్లాలలో పని చెయ్యడంవల్ల తెలుగు బాగా వచ్చింది. తన భార్య చిత్తూరు జిల్లా మనిషి కావడం వల్ల ఇంట్లో కూడా హిందుస్తానీ మాట్లాడని సందర్భాలలో తెలుగే మాట్లాడుకుంటూ వుండేవారు. సాహెబ్‌కు నలుగురు కొడుకులు. నలుగురూ కూడా గవర్నమెంటు ఉద్యోగాలలో వున్నారు. పెద్ద కొడుకు చెన్నపట్నంలోనే పోస్టుమేస్టరుగా వున్నాడు. అంచేత, తన జన్మస్థలమైన చెన్నపట్టణంలోనే సాహెబ్ కూడా నివాసం ఏర్పరచుకొన్నాడు. ఓ రోజున సాహెబ్ ఆడవాళ్ళను బీచికి తీసుకువచ్చాడు. నాయుడూ, పంతులూ కూచున్నచోటనే, ఆడవాళ్ళు పరదా కట్టిన రిక్షాలలోనుంచి దిగి, సముద్రపు ఒడ్డుకు వెళ్ళారు. సాహెబ్ అటూ, ఇటూ తిరిగి, ఆడవాళ్ళతోపాటు సముద్రపు ఒడ్డుకు వెళ్ళడం ఇష్టంలేక, పంతులు పక్కన వచ్చి కూచున్నాడు. నాయుడూ, పంతులూ మాట్లాడుకుంటుంటే మెల్లిగా తాను కూడా కబుర్లలోకి దిగాడు. సాహెబ్ కుటుంబం, సముద్రపు ఒడ్డునుంచి మళ్ళీ రిక్షాలదగ్గరకు వచ్చేటప్పటికి సాహెబ్ సంగతి నాయుడు, పంతుళ్ళకీ, వాళ్ళిద్దరి సంగతీ సాహెబ్‌కూ కొంతవరకు అవగతమైంది. మరునాటి నుంచి సాహెబ్ కూడా రోజూ బీచికిపోవడం సాగించాడు.

ముగ్గురూ ఉద్యోగాలనుంచి రిటైరయిన వాళ్ళే. ఒకటి రెండు సంవత్సరాల తేడాలో, ముగ్గురూ కూడా అరవయ్యోపడికి సమీపం లోని వారే. ఎంచేతనో ముగ్గురి హృదయాలూ కలుసుకున్నై. ప్రతి రోజూ, ముగ్గురూ బీచికి వస్తారు. అక్కడే కూచుంటారు. ఏవో సంగతులు చెప్పుకుంటారు. ముగ్గురూ మూడు డిపార్టుమెంటుల్లో పని చేసినవాళ్ళు. ఎన్నో అనుభవాలు వుంటాయి. అవన్నీ ఒకరికొకరు చెప్పుకుంటారు. హృదయాలు కలిసిన తరువాత, ఒక వ్యక్తి వద్ద నుంచి మరొక వ్యక్తి స్వార్థాన్ని ఏమీకోరనప్పుడు, ఒకరికొకరు కష్టసుఖాలను, ఇంటి సంగతుల్ని కూడా మర్మం విడిచి చెప్పుకుంటారు. వాళ్ళకి ఒక విధమైన ఆత్మీయత ఏర్పడుతుంది. ఈ ముగ్గురిలోనూ అలాంటి నిష్కల్మషమైన ఆత్మీయత కలిగింది.

బీచికి రోజూ వచ్చేవాళ్ళందరూ, యీ ముగ్గురిన్ని చూడకపోలేరు. విడువకుండా ప్రతిరోజూ అలా అక్కడే కూచునే యీ త్రిమూర్తులు ఎవర్రా అని కొంతమందికి అనిపించకపోలేదు. ఎప్పుడూ ఆ బల్లను ఆక్రమించుకుని, మనమెవరం కూచోకుండా చేస్తున్నారే అని కొందరు విసుక్కోకపోలేదు.

కాని, యీ ముగ్గురు మిత్రులూ, ఇతరుల భావాలనూ, ఇతరుల ఆలోచనలనూ ఊహించలేదు. తమ ప్రపంచం తమది. పగలంతా ఏ పనుల్లో, ఎలా కాలం గడిపినా, సాయంత్రం ఆ బీచిలో ముగ్గురూ కలుసుకునేటప్పటికి, వారికి మిగతా ప్రపంచం ఎందుకూ అక్కరకు వచ్చేదికాదు. తమ ధోరణే తమది. ఆ ముగ్గురు కూడా, ఒకరి నుండి మరొకరు లాభాన్నేమీ పొందగోర

సంతాప చమత్కారము

("తమకు వైద్యం చేసేవైద్యుడు చనిపోతే సభలో విశ్వ వాథవారు సంతాపం యెలా తెలియజేస్తారు" అనే వూహతో—)

ఈతని నేను ముప్పది యేండ్లకు పైగా నెరుగుదును. అంతకు బూర్వ మెరుగనా యనిన, నేనెరుగను. కానీ యీతడు నన్నెరుగునట. మా పరిచయమొక విచిత్ర సంఘటనము. అది యొక వర్షాకాల మధ్యాహ్నము. కొద్దిపాటి వర్షము పడి వెలిసినది. ఈతడు చరకముజేతబట్టుకొని మా యింటికి వచ్చినాడు. నన్ను పరిచయము జేసికొనినాడు. పది నిముసములు మాటలాడితిమి. అతని మాటలలో వినయము, సాహిత్యాభిమానము, సంప్రదాయము లుట్టిపడినవి. తను వచ్చిన బనియేమని యడిగితిని. చరకము నందతనికి కొన్ని శ్లోకము లర్థము గాలేదట. వానిని దెలుపమని యడిగినాడు. నేను సరే యంటిని. ఈ విధముగా మా యింటికి వచ్చుచు, బోవుచునుండెడివాడు. ఈతడాంగ్లేయ వైద్యమునందేగాక, భారతీయాయుర్వేద వైద్యమునందును, చీనా దేశపు సూదిపోట్ల వైద్యము:నందును మంచి పరిశ్రమ జేసినాడు.

మా పొరుగున నొకాయనకు సంతతి లేదు. చాల కాలమునకు నాయన భార్య గర్భిణి యైనది. కాని యామె బలహీనురాలగుట జేత, నామెకు గర్భము నిలుచునో లేదో యని సంశయపడుచుండెడివాడు. నేనాయనకు నీతనిగూర్చి జెప్పితిని. ఆయన తన భార్యను తీసుకువచ్చి, యితనికి జూపించి పరీక్షింపించెను. ఇతడాయనకు తగు ధైర్యము జెప్పి యామెకు "కాంత వల్లభ రస" మనెడి యోషధి నిచ్చెను. ఆ యోషధి వలన యామె గర్భము బలపడి తొమ్మిది నెలల తరువాత యొక మగ శిశువును ప్రసవించెను. అట్లు నామెకు సుఖప్రసవమగుటకు నీతడే హేతువు. ఈతడు హేతువనగా నీతడిచ్చిన 'కాంత వల్లభ రస' మని యర్థముగాని దురర్థము జేసి కొనరాదు.

"సేవితం మధునాయుక్తం విషా్కర్తేన
సమన్వితమ్
పాండురోగ క్షయం గుల్మం గ్రహణీ
రోగనాశనమ్"

అనునది ఈ యోషధి యొక్క లక్షణం.

లోకము నందు మనుష్యలు దమ దమ వృత్తుల యందెంతటి వారయినను, లోకాతీతమగు నొకానొక శక్తికి దలవంచక దప్పదు. అట్లు దప్పించుకొన దలచినను సాధ్య పడదు. అట్టివానిలో మొదటిది మరణము.అసలు మరణమనగా నేమి? అది యెట్లు గలుగును? అసలేల గలుగవలెను? ఈ ప్రశ్నలకు మన భారతీయ వేదశాస్త్రము లందు చక్కని సమాధానము లున్నవి. పాంచ భౌతిక కాయస్థమయిన యాత్మ, దేహము నుండి వినిర్గతమగుట యొక యపూర్వ పరిణామము. అది సృష్ట్యాది నుండియు కాలపురుషుడు జేయుచున్న చమత్కారము. అయ్యదియే మరణము. దీనికి దుఃఖించవలసిన బనిలేదు. సానుభూతుల యవసర మంతకంటెను లేదు. ఈ మహా విశ్వములో....

(ఈ విధంగా సాగుతుంది)

-జొన్నవిత్తుల రామలింగేశ్వరరావు

లేదు. ఒక్కొక్కరిది ఒక్కొక్క ఒంటరితనం. ముగ్గురూ కలిసినప్పుడు, వారిది ఒక ప్రత్యేకమైన సంయుక్తమైన ఒంటరితనం. ఎవరి ఒంటరితనాన్ని వారు మరిచిపోయేవారు.

పంతులు రాకపోవడంవల్ల నాయుడికీ, సాహెబ్‌కీ కూడా ఏమీ తోచలేదు. వాళ్ళిద్దరికీ మధ్య పంతులు కూచునే జాగా ఖాళీగా ఉంది. రోజూ వీళ్ళని చూస్తూ, పేవ్‌మెంటు మీద నడిచేవాళ్ళు ఇవ్వాళ వీళ్ళిద్దరి మధ్య ఏర్పడిన ఖాళీని గమనించకపోలేదు.

"చీకటి పడవస్తోంది. ఇంకా పంతులు రాలేదు. ఏంచేతనంటారు?" అని నాయుణ్ణి ప్రశ్నించాడు సాహెబ్ నాయుడు మాత్రం ఏం చెప్పగలడు?

"ఏమైనా జబ్బు చేసిందేమో!" అని అన బోయాడు కాని, అంత మాట అనడానికి అతడికి మనస్సు ఒప్పలేదు.

"ఏమో సార్, ఆశ్చర్యంగా వుంది" అనేసి వూరుకున్నాడు.

ఇంతలో నలుగురు కుర్రాళ్ళు ఆ సమీపంలోకి వచ్చారు. వాళ్ళు కొంచెం అల్లరి బాపతు. అవతలివాళ్ళ మనస్సు ఎలా వుంటుందో, ఏం బాధ పడుతుందో ఆలోచించకుండా, ఎవరినిబడితే వారిని, తమకు ఏ మాట తోస్తే ఆ మాట అనే సేరకం.వాళ్ళు రోజూ, ఈ ముగ్గురు మిత్రుల్ని చూస్తూనే వున్నారు. కాని, కట్టుగా కూచునే ఆ ముగ్గురిని ఏమీ అనలేక పోయేవారు.ఇవ్వాళ వీరిలో ఒకరు తక్కువ అయేసరికి, వాళ్ళకి

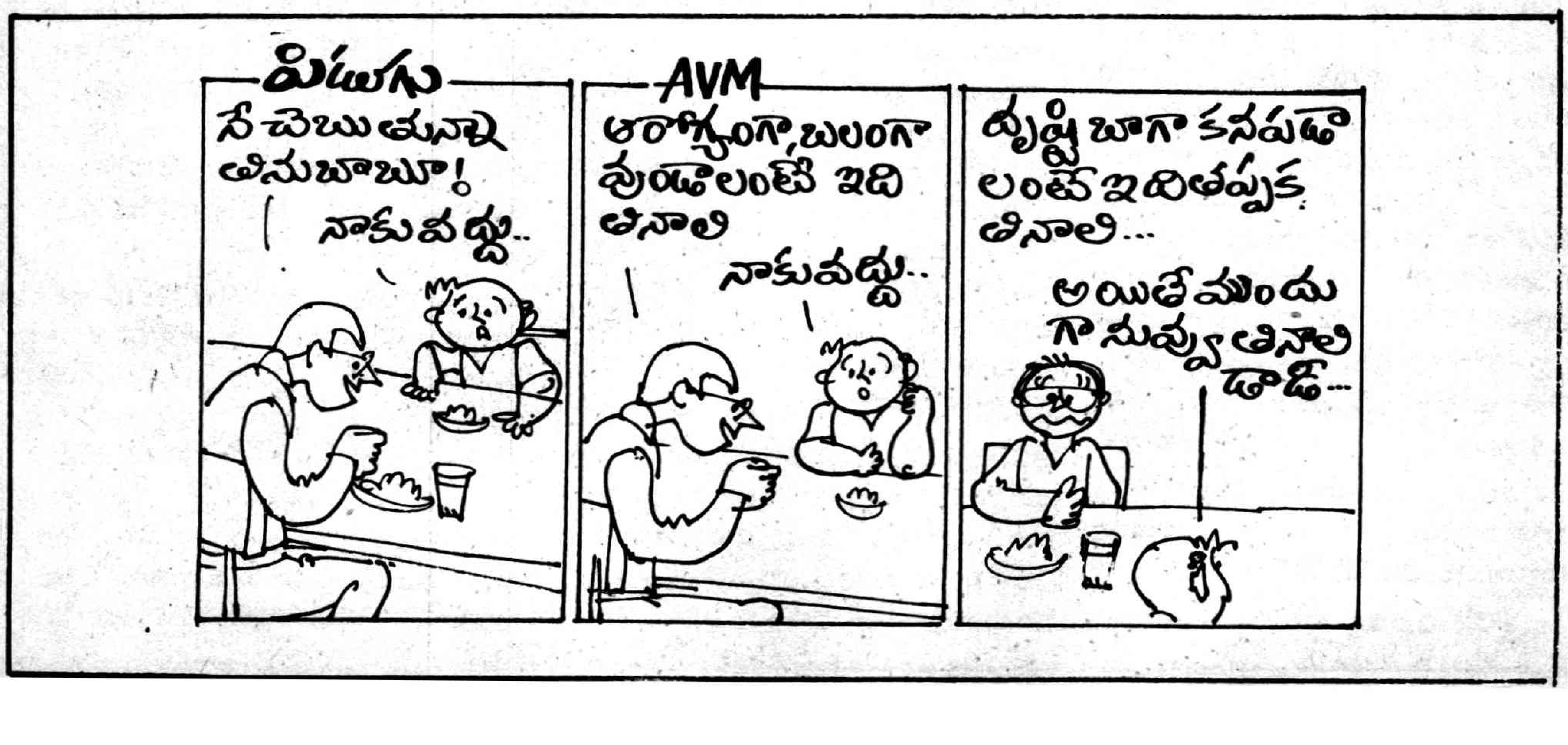

ధైర్యం వచ్చినట్టుంది.వీరి లోకువ కనపడి నట్టుంది.

"మధ్యవాడు రాలేదే ఇవ్వాళ!" అని ఒక డన్నాడు.

"చాలారోజులు బ్రతికాడులే. ఎగిరి వుంటాడు" అని మరొక డన్నాడు. కాలేజీ చదువును ఇంత గొప్పహాస్యానికి వినియోగించినందుకు. మిగిలిన ఇద్దరూ గొప్ప ఆనందంతో నవ్వారు. ఈ కొత్త పనీ చేసి వాళ్ళదారిన వాళ్ళు వెళ్ళిపోయారు.

ఈ మాటలు నాయుడికి. సాహెబుకూ వినిపించాయి. వారి మనసులు చివుక్కు మన్నాయి, గుండెలు అదిరాయి.

తమవయస్సూ. మరణానికి తమకూగల సామీప్యమూ. ఈనాటి తరానికి. తమ తరానికీగల దూరమూ.అన్నిటికన్న ముఖ్యంగా తమ ఒంటరితనమూ. చప్పున అతి క్రూరంగా. అతి దారుణంగా వారి మనస్సుల్లో గోచరించాయి.

ఒకరి మొహం ఒకరు అతి దీనంగా చూసుకున్నారు. భయంకరమైన ఒంటరి తనాన్ని మరిచిపోవడానికి ఒకరి దగ్గరకు మరొకరు జరిగారు. పంతులు జ్ఞాపకం వచ్చాడు. పంతులు చోటును పంతులికి అట్టేపెట్టాలని వారిద్దరి అంతరాత్మల్లోనూ తట్టింది. మళ్ళీ యధాస్థానాలకు జరిగారు.

చీకటి పడిపోయింది. పంతులు రాలేదు. ఇకవారిద్దరూ అక్కడ కూచోలేకపోయారు. మనస్సులు వేడెక్కిపోయాయి. గుండెలు బరువెక్కిపోయాయి.

"గుడ్ నైట్" అని చెప్పుకొని ఎవరి దారిన వారు వెళ్ళిపోయారు.

నాయుడికీ. సాహెబుకూ ఆ రాత్రంతా నిద్రపట్టలేదు. మనస్సంతా కలవరపడిపోయింది. తమ వృద్ధాప్యపు బరువంతా ఒక్కసారిగా వారిని క్రుంగదీసింది. ఇన్నాళ్ళూ వారు ఎన్నడూ ఆలోచించని మృత్యువు వారి కళ్ళ ముందు నాట్యమాడ సాగింది. అరవయ్యేళ్ళపాటు బ్రతికేవారు చాలా తక్కువమంది కదా! తమకు కూడా రోజులు దగ్గరికి వచ్చి వుంటాయి. పంతులు బీచికి రాకపోవడం చూస్తే అతనికి ఏదో జబ్బు చేసినట్టే వుంది. ఇంత వయసులో జబ్బు చెయ్యడం బ్రతకడమూనా? తమ సంగతీ అంతే. ఆ రాత్రంతా వారికి మరణాన్ని గురించిన ఆలోచన తప్ప మరొకటి లేదు.

మరునాడు ప్రొద్దున నాయుడుగాని. సాహెబ్‌గాని మంచాలమీద నుంచి లేవలేదు. వారి కుమారులు వెళ్ళి డాక్టర్లను పిలుచుకు వచ్చారు. డాక్టర్లు థర్మామీటర్లు పెట్టి శరీరంలోని వేడిని కొలిచారు.మనస్సులలో వున్న ఆరాటాన్ని చూచాయగానైనా గ్రహించలేకపోయారు. డాక్టర్లు మందు పంపించారు. సాయంత్రం బీచికి వెళ్ళే వేళ అయింది. నాయుడుగాని. సాహెబ్ గాని బీచికి వెళ్ళలేకపోయారు. దానివల్ల వారి మనస్సులు మరింత కలవరపడ్డాయి; జ్వరం మరింత హెచ్చింది.

పంతులు ఆనాడు బీచికి వచ్చాడు. అంతకు ముందునాడు తాను బీచికి రాకపోవడానికి కారణం తన కూతురూ అల్లుడూ బలవంత పెట్టడంవల్ల సినిమాకి వెళ్ళడమే నని.తన మిత్రులకు క్షమాపణ చెప్పుకుందామని వచ్చాడు. కాని మిత్రులు రాలేదు. ఒక్కడూ ఎంతోసేపు కూచున్నాడు. మిత్రులు రాలేదు.

అల్లరి కుర్రాళ్ళు నలుగురూ అతణ్ణి ఒక్కణ్ణే చూశారు.

"నిన్న ఈయన చచ్చాడనుకుంటే.ఇవ్వాళ వాళ్ళిద్దరూ చచ్చినట్టున్నారే!" అని చెప్పుకుంటూ పగలపడి నవ్వుకుంటూ వెళ్ళిపోయారు. పంతులు మనస్సు చివుక్కుమన్నది. తాము ముగ్గురు కూడా ఇక చచ్చిపోవలసినవాళ్ళ లిస్టులోని వారన్నమాట. ముగ్గురూ చచ్చిపోతే. సహజంగా జరగవలసిందేదో జరిగిందని అంతా అనుకుంటారన్నమాట. అంటే తాము చావక పోవడంలో ప్రకృతి విరుద్ధమైనదేదో వుందన్నమాట! ఒంటరితనంలో చావులోని ఒంటరితనం కళ్ళయెదుటకట్టగా పంతులు అక్కడ కూచోలేకపోయాడు. నడిచి వెళ్ళలేక రిక్షాలో ఇంటికి వెళ్ళాడు.

* * *

మరునాడు యూనివర్సిటీ ఎగ్జామినేషన్ హాలుకు ఎదురుగావున్న బల్ల ఖాళీఅయింది. దానిమీద ఎవరూ కూచోలేదు. అల్లరి కుర్రాళ్ళు నలుగురూ దానివంక చూసి. కూచుందామా అంటే కూచుందాం అనుకొని. "ఆ ముసలాళ్ళు ముగ్గురూ వస్తారేమో" అనుకొని తమదారిని తాము వెళ్ళిపోయారు.

ముసలివాళ్ళు ముగ్గురూ రాలేదు. మళ్ళీ మరునాడు-ఆ కుర్రాళ్ళు ఆ బల్లమీద కూచోకుండా వుండలేకపోయారు. ముగ్గురు ముసలివాళ్ళ స్థానాన్ని నలుగురు కుర్రాళ్ళూ ఆక్రమించారు. ముసలివాళ్ళ స్థానం కుర్రవాళ్ళదేనన్నట్టు. ఆ బల్ల ఆ నలుగురికీ సరిపోయింది.

కుర్రాళ్ళకి ముసలాళ్ళ ఆలోచన అనవసరం. అంచేత వాళ్ళు ఆ ముగ్గుర్ని గురించీ ఆలోచించనే లేదు. ఆనాడు సాయంత్రం ట్రిప్లికేన్‌లోని సాహెబుల సమాధి స్థలంలో మరొక సమాధి ఏర్పడింది.

ట్రిప్లికేన్ శ్మశానానికి రెండు శవాలు చేరాయి. ఒకటి నాయుడు. ఒకటి పంతులు.

ఈ ఇద్దరు మిత్రులకయినా. కడసారి కూడా సామప్యం లేకపోయింది. కులం అడ్డు వచ్చింది. బ్రాహ్మణులను దహించడానికి ఘట్టం వేరు. బ్రాహ్మణేతరులను దహించడానికి ఘట్టం వేరు.

కాని ఈ రెండు శవాల పొగలూ ఒకదానితో మరొకటి కలుసుకోకపోలేదు. గాలివాలులో సాహెబుల సమాధుల మీదుగా. విస్తరిల్లకోకపోలేదు. బహుశా సాహెబ్ సమాధిమీదుగా వ్యాపించి. 'చనిపోయినా మనం వేరుకాదుసుమా' అని సమాధి చెవిలో చెప్పివుంటాయేమో కూడా!